

2018

STATUS FOR ØRRED OG LAKS I KONGEÅEN

Michael Deacon, V.O.S.F.

Lars Hammer-Bek, S.S.F.

Forside billed: Gydegravning i tilløbet Gamst Møllebæk.

Opsummering

Dette notat viser fordeling af gydegravninger, bestandsstørrelser samt lystfiskeres fangster af ørred og laks i Kongeåen. Der er brugt lystfiskeres fangstindberetninger, DTU Aqua's fangst/genfangst data, ørredyngel data og lystfiskernes optællinger af gydegravninger. Data stammer fra perioden 1988 - 2018.

Antallet af optalte gydegravninger ligger mellem 309 og 478. Flest i 1990 og færrest i 2015. Optælling af gydegravninger i 2018/19 vist en stor gydeaktivitet i Kannebæk, Lintrup bæk, Kongeåen neden for Vamdrup by og på et stryg i Kongeåens hovedløb nedstrøms for Foldingbro. Der er en stor mangel på gydefisk i Kongeåen.

Total fangst af havørreder ligger mellem 67 og 762, flest i 1988 og færrest i 2011. Total fangst af laks ligger mellem 11 og 224, flest i 2017 og færrest i 1995.

Ørredyngel undersøgelser viser en fremgang for antal befiskede stationer med ørredyngel fra 30% i 1989 til 56% i 2013.

Fangst /genfangst bestandsestimater viser, at laksebestanden er gået frem, men havørredbestanden er gået tilbage.

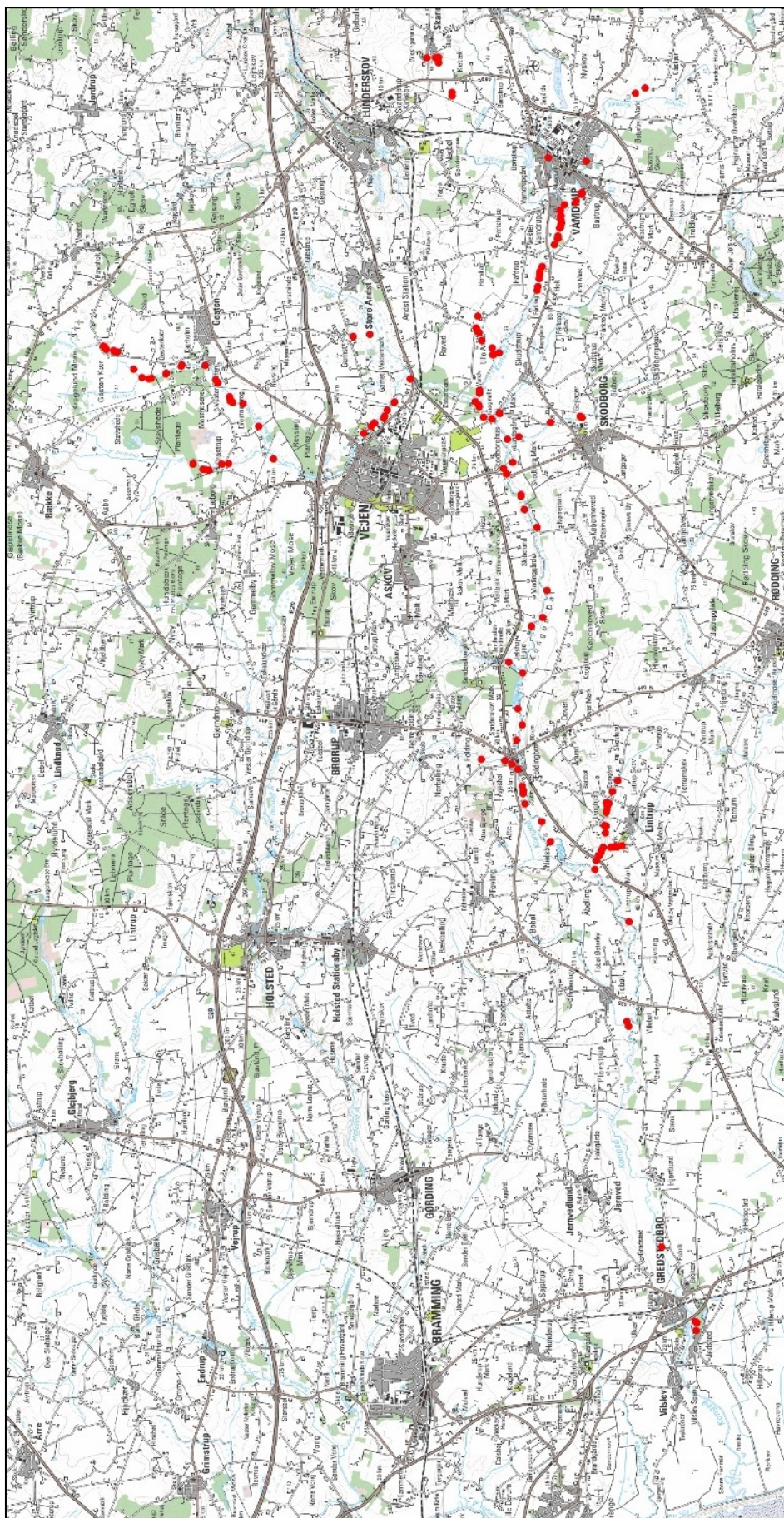
Kongeåens ørred- og laksebestande er på et lavt niveau

Foreslåede tiltag:

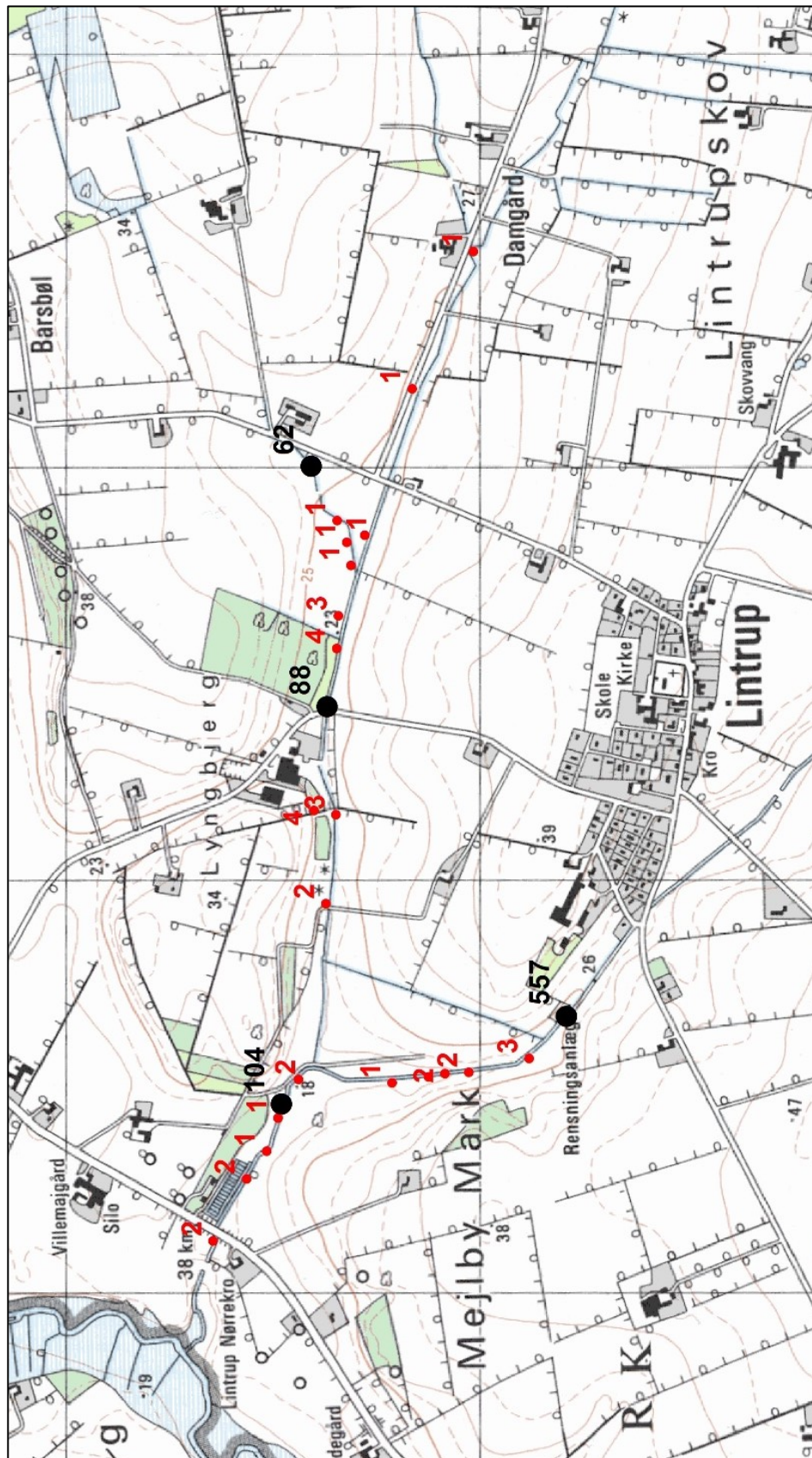
1. Indførelse af en fangstregulering for havørreder, 1 fisk pr. m/k pr. dag og en sæson maks. på 5 havørreder pr. m/k.
2. Indførelse af ny frednings tid 1. oktober – 15. april i 5 år.
3. V.O.S.F. og S.S.F udpeger flere konkrete vandløbs strækninger, hvor der kan forbedres gyde- og opvækstforhold til gavn for både ørred og laks.

Det er fremadrettet tænkt at lave fangst/genfangst, optælling af gydegravninger og yngelundersøgelse i samme opgangs år.

Gydegravninger

Fordeling af gydegravninger optalt i dec. 2018, jan, feb. 2019.

Fordeling og antal gydegravninger i Lintrup bæk, opgang 2018. DTU st. og antal ørredyngel fundet i 2013.

Her kan man se fordeling af 28 gydegravninger (rødt) i Lintrup bæk optalt i vinteren 2018/19. Resultatet for ørredyngel pr. 100m² fra DTU's elfiskeri fra 2013 (sort).

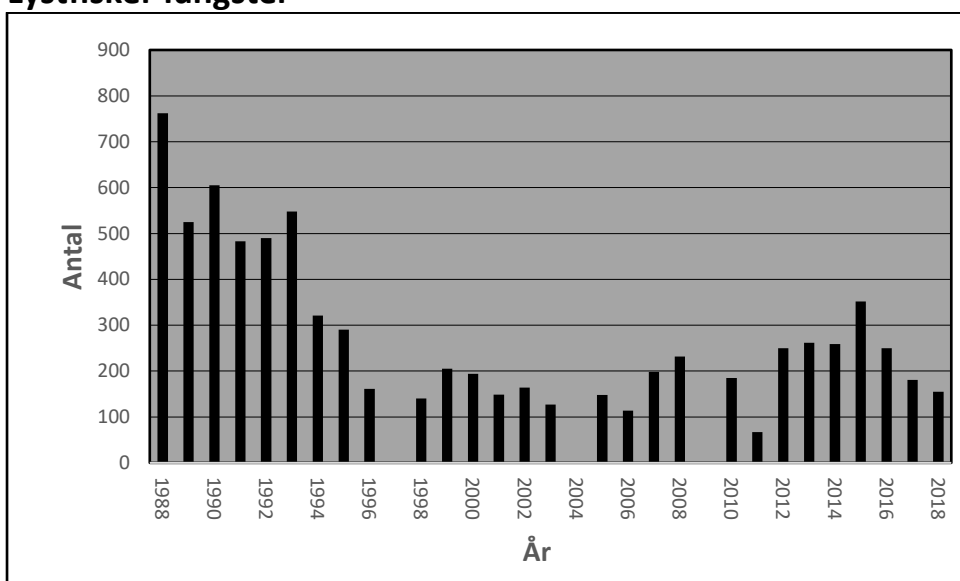
Opgang År	Gydegravninger Antal	Forventet Antal gydegravninger
1990	478	-
1991	418	-
2015	309	-
2016	357	-
2017	408	618
2018	436	-

Optalt gydegravninger.

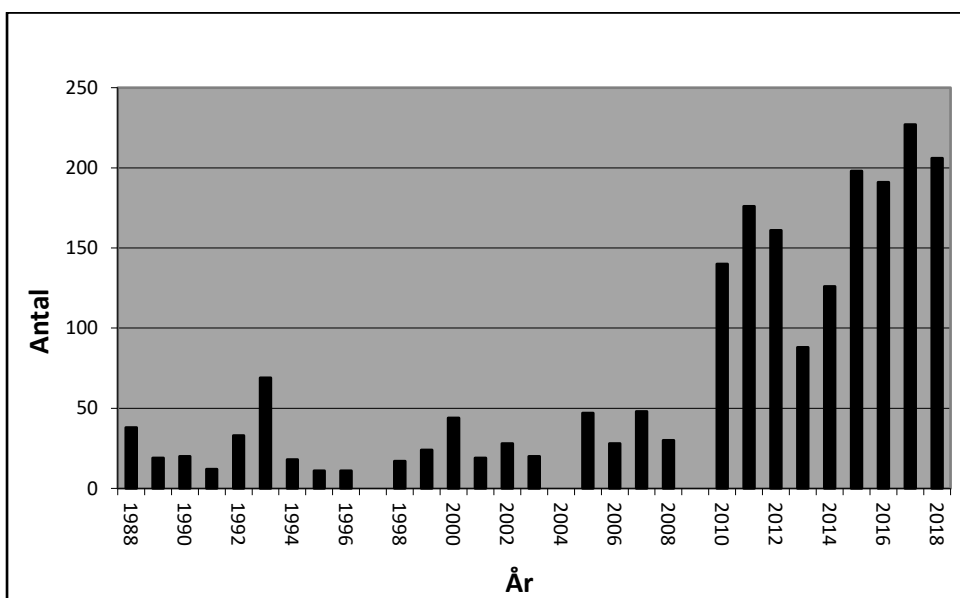
Der er optalt gydegravninger i hele Kongeåens vandsystem i vintrene (dec. – feb.) 1990/91, 1991/92 og igen i 2015/16, 2016/17, 2017/18 og 2018/19. Gravninger kan være lavet af ørreder eller laks. Tallene er total antal for stor og små gydegravninger. Der er ikke talt gydegravninger ovenfor Vejen Store Vandmølle, fordi mølle opstemningen var en total spærring.

Der er angivet et forventet antal gydegravninger for 2017, ud fra fangst/genfangst bestandsestimat. Det er antaget at en havørredbestand består af 75% hunner, 25% hanner og en laksebestand består af 50% hunner/hanner.

Lystfisker fangster

Total fangst af havørred, 1988 – 2018 (Korrigeret for fangst af grønlændere).

Total fangst af laks, 1988 – 2018.

Fredningstid: 1988 – 1993 16. nov. til 14. jan.
2003 – 2011 1. nov. til 31. marts.

1994 – 2002 1. nov. til 28/29. feb.
2012 – 2018 1. nov. til 15. april.

Fredningstiden er blevet ændret 4 gange i perioden 1988 – 2018. I fangsttallene for havørred er der korrigeret for fangst af grønlændere.

Måned	2018		2017		2016		2015	
	Antal fanget		Antal fanget		Antal fanget		Antal fanget	
	HØ	Laks	HØ	Laks	HØ	Laks	HØ	Laks
April	16	15	4	19	18	14	5	7
Maj	1	5	0	7	3	18	11	4
Juni	11	4	25	40	33	14	39	6
Juli	6	1	18	16	60	30	59	12
August	33	71	49	80	57	39	39	31
September	59	61	55	35	34	21	91	77
Oktober	32	49	28	27	45	55	108	61
Total	158	206	179	224	250	191	352	198

Lystfiskerfangster pr. md. for havørred og laks.

Ser man på fangsterne pr. md., er der fanget mellem 16-31 % havørred, og 12-31 % laks i oktober. I månederne aug. og sept. er de fleste havørreder og laks blevet fanget.

År	Antal fanget HØ/(LAKS)	
	Nedstrøms Jedsted	Opstrøms Jedsted
1999 april-okt.	116 (13)	57 (11)
2018 april-okt.	100 (129)	58 (77)

Fordeling af fangster nedstrøms og opstrøms Jedsted Mølle.

Fangsterne i 1999 er efter at omløbet forbi Jedsted Mølle er etableret. Fangsterne i 2018 er efter mølle opstemning er helt fjernet. Der er fanget 33% af havørred o/s Jedsted Mølle i 1999 og 37% af havørred o/s Jedsted Mølle i 2018. Der er fanget 46% af laksene o/s Jedsted Mølle i 1999 og 37% af laksene i o/s Jedsted Mølle i 2018.

Fangst/genfangst

Opgangs HØ og laks						
Vandløb	År	Fangst/genfangst		Lystfisker hjemtagne fangster		Total opgang
		HØ	Laks	HØ	Laks	
Kongeå	1994	556	?	321	18	895
Kongeå	2009	597	306	?	?	903
Kongeå	2017	449*	562	121	45	1177

Fangst/genfangst for havørred og laks.

Som det ses i tabellen er der fremgang for laks og tilbagegang for havørred. *Tallet er min. bestand pga. af, at der kun er elfisket/mærket fisk i hovedløbet.

Ørredyngel undersøgelser

År	Antal st.	St. yngel %	Gns. tæthed 100m ²
1989	46	30	-
1998	48	44	7
2005	74	49	28
2013	71	56	32

Udvikling i forekomst af ørredyngel.

DTU Aqua undersøger tætheder for ørredyngel i Kongeåen med ca. 8 års mellemrum. Der er beregnet et samlet udtræk af ørredsmolt fra Kongeåen i 2013 på 10.020 stk.

Udsætninger

Indtil 2001 blev der udsat ørreder i Kongeåen efter udsætningsplanens anvisninger. Indtil 2011 blev der fortsat udsat ørredyngel i Kongeåen.

Tidligere er der udsat "Brusgård laks", men fra 2001 er der udsat vestjyske laks (Ribe Å). I starten 1 års laks, men i dag udsættes kun ½ års laks, 30.000 stk. om efteråret.

Prædation

I forhold til tidligere er der nu jævnligt skarv ved Kongeåen, og der er etableret en odderbestand, begge æder fisk. Undersøgelsen af stalling i Kongeåen viste, at skarv formentlig var årsagen til stallings tilbagegang.

Diskussion

Gydegravninger

Optælling af gydegravninger for opgang 2018 viste en stor gydeaktivitet i Kannebæk, Lintrup bæk, Kongeåen neden for Vamdrup by og på et stryg i Kongeåens hovedløb nedstrøms Foldingbro. I hovedløbet er der flere stryg med kun en enkelt gravning eller slet ingen. Flere af tilløbene er også langt fra fuldt udnyttet. Nogle vandløbs strækninger har problemer som sandvandring, tilgroning af gydebankerne eller et for tyndt lag grus. Der er også mangel på gydefisk. Optælling af gydegravninger er behæftet med stor usikkerhed, men kan bruges til at registrere, hvor i vandsystemet laks og ørred gyder.

Fangster

Der ingen tegn på en fremgang for havørredbestanden. Fangster for havørred er gået tilbage. Fra 1988 til 1993 lå antallet af fangsterne mellem 483 til 762. Fra 1994 har fangsterne ligget mellem 67 (2011) og 321 (1994). Fangster for laks er gået frem. Indtil 2008 har fangsterne ligget under 50 årlig (1993, 69 laks). Fra 2010 er tendensen, at laksefangster er gået frem.

For at få flere gydefisk vil en forlængelse af fredningstiden til også at omfatte oktober hjælpe.

Alle laks, der bliver fanget i oktober, skal som regel genudsættes, fordi laksekvoten er opbrugt. I 2015 blev der i oktober fanget 31% af havørredfangsterne det år.

Lystfiskere hjemtog i 2017 **21%** af havørred bestanden og **7%** af lakse bestanden.

Lystfiskere fangede i 2017 **32%** af havørred bestanden og **37%** af lakse bestanden.

Fangst/genfangst

Der er lavet bestands estimer for havørred og laks ved fangst/genfangst metoden 3 gange i Kongeåen. De beregnede tal viser tilbagegang for havørred og fremgang for laksen.

Yngel undersøgelser

Fremgang i naturlig yngel kan ikke umiddelbart ses i fangsterne eller i antallet af gydegravninger. Men hvis udsætninger af yngel har bidraget med voksne fisk kan forklaringen ligge deri.

Udsætninger

Der er gået 10 år uden udsætning af ørreder. Ørred bestanden er ikke blevet større. Det kan være at ørred-udsætninger har haft en positiv indvirkning på bestandens størrelse. I dag stammer alle ørreder fra gydning i åen. Efter at der nu bliver udsat vestjysk laks, ser det noget anderledes ud med en stigende bestand.

Prædation

I forhold til tidligere er der nu jævnligt skarv ved Kongeåen, og der er etableret en odderbestand ved Kongeåen, begge æder fisk.

Undersøgelsen af stalling i Kongeåen viste, at skarv formentlig var årsagen til stallings tilbagegang.

Konklusion og tiltag

Ørred- og laksebestande er på et lavt niveau. For at ophjælpe laks og ørredbestande hurtigst muligt, må der iværksættes nogle tiltag. Der er flere tiltag, som foreningerne selv kan iværksætte.

Der er en stor mangel på gydefisk i Kongeåen. Arealer med egnede gyde- og opvækstforhold findes og er slet ikke fuldt udnyttet. For at få flere gydefisk kan man foreslå:

En regulering for havørreder 1 fisk pr. m/k pr. dag og en sæson maks. på 5 havørreder pr. m/k.

Indførelse af ny fredningstid 1. oktober – 15. april i 5 år.

Laks er omfattet af et lovpligtigt kvotesystem, der regulerer, hvor mange laks der må hjemtages.

Vejen Kommune forventer i 2020/21, at der bliver skabt fri passage for opgangsfiskene og for smolt ved Vejen Store og Lille Vandmølle. Vejen Kommune vil i 2020/21 lave vandløbsforbedringer i Fuglebæk, Skodborg Bæk og Skudstrup Bæk.

Yderligere vil en målrettet indsats med forbedring af gyde- og opvækstpladserne være til gavn for både ørred og laks. Sammen vil V.O.S.F. og S.S.F. udpege flere konkrete vandløbsstrækninger, hvor der kan forbedres gyde- og opvækstforhold.